

KOJE SU ŠKOLE NAJBOLJE

Thomas Armstrong, *Najbolje škole, Kako istraživanje razvoja čovjeka može usmjeravati pedagošku praksu.* Zagreb: Educa, 2008, str. 196.

Knjiga Thomasa Armstronga *Najbolje škole* druga je Armstrongova knjiga objavljena u izdavačkoj kući Educa. Predgovor knjizi napisao je ugledni američki razvojni psiholog David Elkind, a s engleskog ju je preveo i napomenama upotpunio profesor emeritus dr. sc. Vladimir Mužić.

Naslov *Najbolje škole* mogao bi u današnjem vremenu natjecanja i uspoređivanja upućivati na to da se najboljim školama smatraju one čiji učenici postižu vrhunske rezultate na državnim i međunarodnim ispitima. Suprotno takvom stajalištu, autor u knjizi potanko obrazlaže ideju da jedino škole koje odgovaraju razvojnim potrebama učenika jesu najbolje škole.

U suvremenom odgoju i obrazovanju, prema Armstrongovom mišljenju, suprotstavljeni su diskurs akademskog postignuća i diskurs razvoja čovjeka. U prva dva poglavlja knjige autor navodi argumente koji osvjetljavaju nedostatke i prednosti tih diskursa. Negativne posljedice diskursa akademskog postignuća razorne su kako za učenike tako i za učitelje. Budući da je tijekom školovanja težište na akademskim sadržajima, primjerice čitanju, pisanju, matematici i prirodnim znanostima, zanemaruju se tzv. periferni dijelovi kurikuluma kao što su umjetnost, glazba, tjelesna kultura i sl. Učitelji pripremaju učenike za uspjeh na testu tako da simuliraju ispitne situacije u kojima učenici rješavaju nastavne listove, reproduciraju zapamćene izolirane informacije i sl. U takvom se natjecateljskom ozračju pojačava stres i u učenika i u učitelja. Zbog toga su učenici na ispitima spremni varati i prepisivati, a nije isključeno ni manipuliranje rezultatima testova kako bi škola postigla što više mjesto na ljestvici uspjeha. Učitelji mogu sve manje samostalno kreirati vlastiti nastavni rad, jer nadzor nad kurikulumom preuzimaju političari, državni činovnici i kompanije koje izrađuju standardizirane testove. U nakani da se postignu visoka akademska postignuća, u školama se primjenjuju šablonske nastavne metode, a zanemaruju se individualni stilovi i brzina učenja svakog učenika. Oni koji ne uspijevaju slijediti postavljene zahtjeve, ponavljaju razrede i odustaju od školovanja. Tumačeći diskurs razvoja čovjeka, Armstrong naglašava njegove temeljne odrednice: cjelovitost ljudskog bića, humanost i tijek razvoja. Smatra ga ipsativnim, što znači da se jedino uspoređuje sadašnji učinak osobe s njezinim prijašnjim učinkom. U kontekstu diskursa razvoja čovjeka uspjeh se definira kao doprinos razvoju cjelovitog ljudskog bića i oslobađanju potencijala djece i mladih. Učitelji koji primjenjuju takav odgojni pristup, učenicima pristupaju individualno, birajući one nastavne metode i aktivnosti uče-

nja koje potiču učenikove stvarne sposobnosti. Školski programi usmjereni na potrebe mentalnog zdravlja učenika omogućuju učenicima da razvijaju stajališta i ponašanja koja afirmiraju život. U odrasloj će dobi ti učenici moći ostvarivati kvalitetu koju Erik Erikson naziva generativnošću, tj. sposobnošću da se nešto vrati zajednici i kulturi. Diskurs razvoja čovjeka poštuje učitelje čija je autonomija i stručnost presudna za kvalitetan odgojni i obrazovni rad.

U posljednja četiri poglavlja knjige Thomas Armstrong razlaže kako se diskurs razvoja čovjeka može primijeniti na četiri razine školovanja: u ranom djetinjstvu, u osnovnoj školi, u nižoj i u višoj srednjoj školi. Pri tome navodi reprezentativne primjere najboljih škola u kojima se provodi praksa primjerena razvojnog stupnju.

Odgoj u ranome djetinjstvu nekada je bio posvećen diskursu razvoja čovjeka, dok je danas vezan za diskurs akademskog postignuća kao početak kurikuluma koji se nastavlja u osnovnoj školi. Dječji su se vrtići pretvorili u „tvornice učenja“ za najmlađe, umjesto da je program odgoja utemeljen na središnjoj razvojnoj aktivnosti – dječjoj igri. Razvojne potrebe mlađe djece kvalitativno se razlikuju od razvojnih potreba starije djece, što dokazuju suvremena istraživanja. Primjerice, istraživanja mozga pokazuju da dječji mozak nije spreman za apstraktna i formalna znanja, nego ga treba poticati imaginativnim, metaforičkim, multisenzornim i igrom prožetim učenjem. Djeca koja su u ranoj dobi učila čitanje, pisanje i računanje postizala su bolje rezultate u početnim razredima kada su važnije rutinske vještine. Međutim, kada su se pojavili kognitivni zahtjevi vezani za te vještine, njihove su se prednosti istopile i pretvorile u neuspjeh. U najboljim programima za odgoj u ranom djetinjstvu igra je najbitnija aktivnost (Predškolska ustanova zajednice u Rosevilleu u Kaliforniji), dijete jest u središtu kurikuluma (predškolske ustanove u Reggio Emilia u Italiji), učenje je maštovito i kreativno (waldorfski dječji vrtić).

Pokretačka snaga u životu djece u dobi od sedme do dvanaeste godine jest učenje o svijetu. U diskursu akademskog postignuća dječje otkrivanje svijeta ograničeno je testovima, činjenicama, udžbenicima, radnim listovima, kompletima za učenje, zbog čega se povećava jaz između „svijeta školske zgrade“ i „stvarnoga svijeta“. Stvaralački pristupi učenju premošćuju jaz između umjetnog svijeta školske zgrade i raznolikosti koju nude kultura i priroda. Da bi djeca naučila kako svijet funkcionira, potrebno je rekonstruirati mikrodruštvo unutar školske zgrade. Prva takva škola otvorena je 1981. godine u Lowellu, Massachusetts, a danas se taj pristup primjenjuje u više od 250 škola diljem Sjedinjenih Američkih Država. Škola se može izravno povezati s lokalnom zajednicom na taj način da učenici istražuju povijest, kulturu, tradiciju, prirodu i sl. sredine u kojoj žive, što se provodi u *foxfire* školama. U diskurs razvoja čovjeka ubrajaju se Montessori škole te dječji muzeji koji potiču djecu da uče o drugim kulturama, ekologiji, prirodnim znanostima, tehnicima i mnogim drugim predmetima.

Cilj odgoja mladih adolescenata tijekom niže srednje nije postizanje visokih rezultata na testovima, nego život u zdravom školskom ozračju u kojem će aktivno učiti, razvijati metakognitivne strategije i umjetničke aktivnosti. Ako se poštuje učenikovo mišljenje, omogućuje odlučivanje, nude pozitivni modeli uloga, razvija osobni odnos prema odraslima - adolescenti će svoje emocionalne impulse usmjeriti u pozitivne društvene odnose. Budući da je viša srednja škola usmjerena na pripremu učenika za budućnost, programi najboljih škola omogućuju da polaznici samostalno odluče o tome što će raditi u odrasloj dobi.

U knjizi *Najbolje škole* Thomas Armstrong znanstveno utemeljeno obrazlaže teorijske i praktične dimenzije diskursa akademskog postignuća i diskursa razvoja čovjeka. Retorički uravnoteženo autor objašnjava i uspoređuje oba diskursa, opredjeljujući se za primjenu diskursa razvoja čovjeka kao jednog od mogućih rješenja nagomilanih odgojnih i obrazovnih problema. Sustavan pregled obrazovnih politika koje su se u američkom školstvu događale u drugoj polovici 20. stoljeća može poslužiti kao korisno empirijsko iskustvo u kreiranju hrvatske obrazovne politike. Ova iznimna knjiga bit će poticajno štivo svima koji tragaju za novim i drugačijim pristupima odgoju i obrazovanju.

Slavenka Halačev